Spuk en financiële verantwoording kwijtschelden vorderingen SZW domein

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag

december 2024

Versiebeheer	Doorgevoerde wijzigingen
Versie 1, november 2021	Publicatie van de eerste versie
Versie 2, februari 2023	Update n.a.v. wijziging SiSa
Versie 3, december 2024	Update n.a.v. wetswijziging

Voorwoord

Bij een zeer groot aantal ouders is tussen 2005 en 2019 onterecht de kinderopvangtoeslag stopgezet door de Belastingdienst. Deze ouders, hun gezinnen, hun ex-toeslagpartners en nabestaanden is ernstig onrecht aangedaan. De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) werkt aan het financieel herstel van dit onrecht. Dit bestaat uit financiële compensatie (Catshuisregeling), een schuldenaanpak, en eventuele aanvullende schadecompensatie.

Daarnaast is er bij deze ouders, hun kinderen, ex-partners en nabestaanden behoefte aan emotioneel herstel. Het emotioneel herstel is nodig omdat gedupeerde ouders, hun kinderen, ex-partners en nabestaanden nog dagelijks de emotionele gevolgen ondervinden van de manier waarop de terugvordering van de kinderopvangtoeslag plaatsvond. Zij hebben recht op begrip, erkenning en ondersteuning. Vanuit het emotioneel herstel helpen gemeenten bij het kunnen maken van een nieuwe start.

Brede ondersteuning gemeenten
Binnen het emotioneel herstel bieden gemeenten brede ondersteuning (hulp) op vijf leefgebieden aan getroffen ouders, hun kinderen, ex-partners en nabestaanden aan. De hulp vindt plaats op de vijf leefgebieden: financiën, wonen, zorg, gezin en werk.

Landelijk programma herstel toeslagen

Deze handreiking maakt onderdeel uit van de documentatie van het landelijk programma herstel toeslagen voor gemeenten. Alle documentatie van het landelijk programma vindt u op vng.nl. Voor vragen kunt u terecht op VNG-forum voor de hersteloperatie.

Inhoud

Voorwoord 2
Inleiding 4
1. Toelichting op de inhoud van de regeling 6
2. Kwijt te schelden vorderingen 8
3. Aandachtspunten voor de afspraken bij uitbesteding van diensten 10
   3.1. Bekostiging van het proces van kwijtschelden 10
   3.2. Bepalen van de effecten op de geldstromen bij uitbesteding 10
4. De verantwoording 12
   4.1. SiSa-tabel gemeenten 12
   4.2. Gegevensdeling ten behoeve van de verantwoording 12
   4.3. Verantwoording door de GR 12
   4.4. Verantwoording van gemeenschappelijke regeling aan gemeenten 13

Inleiding

Tijdens de hersteloperatie kinderopvangtoeslag heeft de VNG meerdere handreikingen en formats ontwikkeld om gemeenten bij te staan bij de organisatie, opstart en uitvoering van de brede ondersteuning.

In deze handreiking is de uitwerking van de financiële verantwoording rondom het kwijtschelden van vorderingen in het SZW-domein voor gedupeerde ouders en hun toeslagpartners opgenomen. De ministeriële vergoeding voor het kwijtschelden van schulden van deze gedupeerden wordt verstrekt aan gemeenten in de vorm van een Specifieke Uitkering (Spuk).

In deze handreiking wordt ingegaan op:

- De toelichting op de inhoud van de regeling;
- De financieringsstromen wanneer de gemeentewerkzaamheden uitbesteed heeft aan een gemeenschappelijke regeling;
- De aandachtspunten voor de accountantscontrole.

Specifieke uitkeringen
De afspraken over de compensatie van de kosten die gemeenten in het kader van de hersteloperatie maken, zijn opgenomen in zogenaamde specifieke uitkeringen. Deze zijn vorm gegeven in ministeriële regelingen. Bij specifieke uitkeringen gaat het om geld dat gemeenten hebben uitgegeven aan bepaalde taken en na verantwoording daarover te hebben afgelegd van het rijk ontvangen. In sommige situaties ontvangen gemeenten een voorschot of kunnen zij een voorschot aanvragen. Ook dan moeten gemeenten zich later verantwoorden over de uitgaven en kijkt de accountant mee of de uitgaven zijn gedaan volgens de regels van de Specifieke Uitkering (Spuk).

Vorderingen VWS domein
Een deel van het gemeentelijk sociaal domein, zoals de uitvoering van de Jeugdwet, maar ook een onderdeel van de Wmo2015, valt onder het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het ministerie compenseert gemeenten voor de kosten die gepaard gaan met de kwijtschelding en restitutie door gemeenten van vorderingen op grond van de Wmo 2015 en de Jeugdwet. De uitkeringen voor het VWS-domein is vormgeven op basis van verzameluitkering. Deze uitkering kan via dit formulier worden aangevraagd bij het ministerie.

De handreiking voor de specifieke uitkering voor het kwijtschelden van vorderingen in het belastingdomein en voor de gemeentelijke ondersteuning kunt u vinden op de jaarverantwoordingspagina op vng.nl.

Naast deze handreiking brede ondersteuning zijn er per 1 januari 2025 voor de gemeentelijke rol in de hersteloperatie toeslagen nog zes handreikingen[1] beschikbaar:

1. **Handreiking ouders in het buitenland** – met informatie over het Ondersteuningsteam Buitenland;
2. **Handreiking hulp bij schulden**– met alle uitvoeringsinformatie over publieke- en private schulden, schuldsaneringsregelingen en het heropstarten van invorderingen;
3. **Handreiking Specifieke uitkeringen** – met alle informatie over de opzet van de financiële verantwoording voor gemeenten;
4. **Handreiking aanvullend schuldhulpverleningsaanbod** – met informatie over het aanvullend schuldhulpverleningsaanbod als onderdeel van de kindregeling;
5. **Handreiking werken met ervaring als bron van kennis** – met informatie over de inzet van ouders met ervaring in uw lokale hersteloperatie;
6. **Handreiking serviceteam gemeenten** – Over hoe u als gemeente via het serviceteam gemeenten van UHT in contact kunt treden met vragen.

1. Toelichting op de inhoud van de regeling

In november 2022 is de Wet hersteloperatie toeslagen in werking getreden. Deze wet vormt de grondslag voor gemeenten om vorderingen op gedupeerde ouders en hun toeslagpartners onder voorwaarden kwijt te schelden. Tot de inwerkingtreding van de wet anticipeerden gemeenten hierop via een Collegebesluit, of een besluit door het dagelijks bestuur. Het rijk compenseert gemeenten en lokale belastingsamenwerkingen volledig voor het verlenen van kwijtschelding. Deze compensatie is geregeld in een Specifieke Uitkering (Spuk).

Het gemeentelijk sociaal domein valt grotendeels onder het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Dit ministerie bekostigt dan ook de kosten die gemeenten maken om de vorderingen vanuit de Participatiewet[1], IOAW, IOAZ en de Inburgeringswet kwijt te schelden.

De Spuk van het ministerie van SZW voorziet in de bekostiging met twee componenten:

- **De hoogte van de kwijtgescholden bedragen:**
  Dit betreft de hoogte van het kwijtgescholden bedrag, inclusief de kosten die rechtstreeks het gevolg zijn van het kwijtschelden of restitueren van de schulden[2].
- **Een eenmalige vergoeding van €275,- per gedupeerde ouder voor de kosten die samenhangen met het proces van kwijtschelden:**
  Deze vergoeding wordt ambtshalve vastgesteld op basis van het aantal gedupeerde ouders.

NB: Conform het besluit van de stuurgroep aanpak hersteloperatie KOT sociaal domein van 7 juli 2021, wordt het forfaitaire bedrag voor de uitvoeringskosten alleen toegekend voor de gedupeerden in de woongemeente. Dit betekent dat de gemeente ook een bedrag ontvangt voor gedupeerden waarbij (uiteindelijk) niet tot kwijtschelding is overgegaan. Toeslagpartners en verhuizers tellen voor dit component niet mee.

Ex-inwoners

De contactpersoon invordering heeft vanuit het portaal ook de gedupeerde ouders en toeslagpartners ontvangen die de afgelopen 5 jaar woonachtig zijn geweest in de gemeente. Bij deze gedupeerde ouders kan immers nog een openstaande vordering bestaan. Eventuele kwijtschelding en invorderingskosten die de voormalige woongemeente heeft gemaakt voor ex-inwoners kunnen opgevoerd worden onder het eerste component. Enkel de woongemeente ontvangt het forfaitaire bedrag van € 275,- per gedupeerde ouder.

Tijdspad

Het college verantwoordt zich jaarlijks aan het ministerie van BZK op grond van de Financiële verhoudingswet (Fw)[3], ofwel op grond van een door een accountant gecontroleerde SiSa verantwoording. Na ontvangst van de SiSa verantwoording van de gemeente stelt het ministerie

[1] Waaronder mede begrepen het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) en de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo).

[2] Restitutie wordt toegepast wanneer een gedupeerde of toeslagpartner een betaling in 2021 heeft gedaan voor een openstaande vordering die betrekking heeft op een schuld van 2020 én voor kwijtschelding in aanmerking komt.

[3] Financiële verhoudingswet art. 17a

van SZW de hoogte vast en betaalt deze binnen een jaar uit aan de gemeente. De uiterste inleverdatum van de verantwoordingsinformatie bij het CBS is 15 juli.

Gemeenschappelijke regelingen

Door deze bekostigingswijze wordt aangesloten bij de reguliere werkwijze van uitkering van Specifieke Uitkeringen aan gemeenten. Er is niet gekozen om de bekostiging zowel naar gemeenten als direct naar hun gemeenschappelijke regelingen uit te keren, omdat:

- De mate waarin diensten zijn uitbesteed op deelnemersniveau is ingericht. Er is geen overzicht van welke taken gemeentelijk deelnemers uitbesteed hebben aan de gemeenschappelijke regeling(en).
- Met uitkering aan de gemeenschappelijke regeling zou de relatie opdrachtgever (gemeente) en opdrachtnemer (gemeenschappelijke regeling) ook omdraaien.

Dit betekent wel dat gemeenten bij uitbesteding van deze diensten afspraken moeten maken over de geldstromen van deze bekostiging. Aandachtspunten voor deze afspraken zijn opgenomen in hoofdstuk 3.

2. Kwijt te schelden vorderingen

De Wet hersteloperatie toeslagen voegt artikel 26a toe aan de IW1990. In dit artikel zijn de kaders opgenomen waarbinnen gemeenten de vorderingen in het sociaal domein kunnen kwijtschelden. Meer informatie over de reikwijdte van de te verlenen kwijtschelding, maar ook de omgang met oninbaar geleden vorderingen is te vinden in de handreiking kwijtschelding publieke schulden.

Doelgroep

Kwijtschelding wordt in beginsel verleend aan zowel de gedupeerde ouder als de toeslagpartner. Wie onder de doelgroep valt wordt bepaald door de Belastingdienst/toeslagen. De Belastingdienst/toeslagen geeft via het gegevensportaal[4] aan de contactpersoon invordering door welke personen onder de doelgroep vallen.

Peildatum

Kwijtschelding wordt verleend wanneer de daarvoor in aanmerking komende schuld openstond op 31 december 2020 en/of betrekking heeft op de periode tot en met 31 december 2020. Daarmee is het moment van vaststelling van de schuld (bij besluit) niet relevant voor de toepassing van dit artikel, maar de periode waarop deze betrekking heeft. Het kan om op 31 december 2020 reeds vastgestelde schulden gaan, alsmede schulden die betrekking hebben op die periode maar die later pas worden geformaliseerd.

Reikwijdte

De vorderingen in het SZW-domein komen in aanmerking voor kwijtschelding, behoudens degene die het gevolg zijn van ernstig misbruik (kwalificatie opzet/grove schuld).

Zakelijke schulden SZW domein

Achterstallige betalingen op de maandelijkse aflossing van een BBZ of Tozo lening bedrijfskapitaal[5] die betrekking hebben op de periode van vóór 1 januari 2021 én op 31 december 2020 openstonden, komen voor kwijtschelding in aanmerking.

Schulden die voortkomen uit het werkgeverschap van de gedupeerde of toeslagpartner worden niet kwijtgescholden.

Uitzonderingen op de reikwijdte

Er zijn door het ministerie twee uitzonderingen op de reikwijdte geformuleerd.

1. De hardheidsclausule;
    a. De staatssecretaris van SZW wil gemeenten de ruimte bieden om naar de individuele situatie van de gedupeerde ouder te kijken. Mocht de gemeente van oordeel zijn dat het in het individuele geval toch noodzakelijk is om een vordering

[4] In het gegevensportaal van de Belastingdienst worden de gegevens over (mogelijk) gedupeerde ouders gedeeld op grond van de verschillende rollen van gemeente en doelbinding. Er is toegang tot gegevens voor dienstverlening (gemeente in rol van dienstverlener) en er is toegang tot gegevens voor het pauzeren, kwijtschelden en opstarten van invordering (gemeente in rol van schuldeiser).

[5] Verstrekking van Tozo of BBZ bijstand voor levensonderhoud of verstrekking van leenbijstand zijn niet aan te merken als zakelijke schuld. Deze worden gelijkgesteld aan de reguliere bijstandsverstrekking.

kwijt te schelden, dan wordt hier middels de hardheidsclausule ruimte voor geboden. Een beroep op de hardheidsclausule zal dus in uitzonderlijke gevallen leiden tot kwijtschelding.

2. De hoofdsom bedrijfskapitaal in het kader van Bbz is opeisbaar op d.d. 1 januari 2021.
    a. Indien de lening op grond van artikel 58, tweede lid, onderdeel b, van de Participatiewet vóór 1 januari 2021 is teruggevorderd (middels terugvorderingsbeschikking) en het bedrag op 31 december 2020 nog openstond, wordt het gehele opeisbare bedrag kwijtgescholden.

3. Aandachtspunten voor de afspraken bij uitbesteding van diensten

In de situatie waarbij de taken voor het verstrekken of terugvorderen van vorderingen in het SZW-domein is belegd bij samenwerkingsverbanden moet de gemeente afspraken maken over de bekostiging van het kwijtschelden van de vorderingen, de geldstromen en de verantwoording. In dit hoofdstuk zijn de aandachtspunten uitgewerkt.

3.1. Bekostiging van het proces van kwijtschelden

Er is een forfaitaire vergoeding van € 275,- per gedupeerde ouder beschikbaar voor het proces van pauzeren, kwijtschelden en opstarten van de invordering van vorderingen in het SZW-domein. Dit is een eenmalige uitkering per gedupeerde. Dit betekent dat de vergoeding ook plaatsvindt voor gedupeerde ouders binnen de woongemeente waarbij geen vordering openstond die voor kwijtschelding in aanmerking komt. Dit wordt desalniettemin rechtvaardig geacht, omdat de gemeente wel uitvoeringskosten heeft gemaakt voor het vergelijken van de ontvangen lijsten met de eigen invorderingsadministratie en voor het pauzeren en weer opstarten van vorderingen van afgewezen gedupeerden en de toeslagpartners[6] geen vergoeding ontvangt.
Het aantal gedupeerden per gemeente wordt jaarlijks vastgesteld door de Belastingdienst en in januari aan de gemeente gecommuniceerd.

Welk deel van de forfaitaire vergoeding reëel is om door te storten naar de gemeenschappelijke regeling is afhankelijk van het deel van de taken dat ondergebracht is bij de gemeenschappelijke regeling. Indien alle taken rondom het verstrekken en terugvorderen van uitkeringen zijn overgedragen aan de GR, dan volgt hier logischerwijs uit dat het volledige bedrag van de forfaitaire vergoeding ook ter beschikking gesteld wordt aan de GR. Indien dit niet het geval, bijvoorbeeld wanneer alleen het verstrekken van BBZ-uitkeringen is overgegaan, dienen tussen de gemeente en de GR afspraken gemaakt te worden over welk deel aan de GR wordt uitgekeerd en welk deel behouden blijft aan de gemeente. We adviseren hierbij om via het bestuur van de gemeenschappelijke regeling tot een voorstel te komen.

3.2. Bepalen van de effecten op de geldstromen bij uitbesteding

Om op de juiste wijze de cashflow en de verrekening in stand te houden is het raadzaam om de financiële gegevensstromen van en naar de gemeenschappelijke regeling te analyseren en te bepalen welke impact de kwijtschelding en de betaling van de forfaitaire vergoeding hierop heeft.

Dit betreft:

- De opbrengsten van de kwijtgescholden vorderingen;
- De gestorte restitutie aan gedupeerden;

[6] Zie hiervoor ook de Handreiking opstarten incasso niet-gedupeerden

- De ophogingskosten;
- De (jaarlijkse) deelnemerskosten.

3.2.1. Restitutie geldstroom 2021 over 2020 vordering

Indien een gedupeerde ouder in 2021 een betaling gedaan heeft op een vordering die op 31 december 2020 openstond en voor kwijtschelding in aanmerking komt, dan dient deze teruggestort te worden aan de ouder. Er vindt restitutie plaats op een eerdere inkomst. De bedragen die teruggestort worden aan gedupeerden worden opgenomen in de verantwoording aan de gemeente. De bedragen van restitutie worden vergoed door het ministerie van SZW. Mogelijk betekent dit een (tijdelijke) verlaging van de cashflow van de gemeenschappelijke regeling. De betaling van restitutiegelden zijn onderdeel van de te maken afspraken tussen gemeenten en de gemeenschappelijke regeling.

3.2.2. Ophogingskosten

Ook de ophogingskosten als verhogingen en deurwaarderskosten worden vergoed door het rijk. Voor het indienen van de ophogingskosten sluit u aan bij de bestaande regeling. Dit betekent dat het deel van de ophogingskosten die berekend worden aan de deelnemende gemeenten, ook meegenomen worden in de SiSa verantwoording aan de deelnemende gemeente. De betaling van ophogingskosten zijn onderdeel van te maken afspraken tussen gemeenten en de gemeenschappelijke regeling.

3.2.3. Deelnemerskosten

Binnen veel gemeenschappelijke regelingen worden bepaalde financieringsstromen jaarlijks verrekend met de deelnemerskosten. Indien dit het geval is dient u de impact hiervan met elkaar inzichtelijk te maken en met elkaar af te stemmen hoe de verrekening van verplichtingen tegenover elkaar verrekend worden in de vaststelling van de deelnemerskosten.

4. De verantwoording

In dit hoofdstuk wordt informatie gegeven over de verantwoordingslijnen via de jaarrekening. De Spuk kwijtschelden is op 19 november 2021 gepubliceerd in de Staatscourant en daarna een aantal keer aangevuld met nieuwe doelgroepen. De kwijtgescholden posten kunt u in de jaarrekening via de SiSa-verantwoording indienen. Het is van belang dat zowel de gemeenschappelijke regeling als de gemeente de accountant opdracht geeft tot het uitvoeren van controle ten behoeve van de indiening van deze verantwoording.

4.1. SiSa-tabel gemeenten

Gemeenten verantwoorden zich via de jaarrekening aan het ministerie van SZW. Kwijtschelding loopt via de reguliere SZW-regelingen. Dit betekent dat de verantwoording plaatsvindt via de zogenaamde SiSa-systematiek, welke gebruikelijk is voor de toekenning van een Specifieke Uitkering - de B-variant in de SiSa bijlage. Deze Single information Single audit-systematiek loopt mee met de jaarrekeningcontrole van de gemeente. De publicatie van de SiSa-tabellen verschijnen jaarlijks in december.

4.2. Gegevensdeling ten behoeve van de verantwoording

De Belastingdienst/Toeslagen stelt jaarlijks in januari een lijst ter beschikking in het gegevensportaal ten behoeve van de verantwoording. Deze lijst bevat een overzicht van gedupeerde ouders en de toeslagpartner waarvoor de gemeente rechtmatig kwijtschelding heeft mogen verlenen.

4.3. Verantwoording door de GR

Indien de uitvoering van het kwijtschelden van vorderingen in het SZW-domein is overgedragen aan een openbaar lichaam, zoals bedoeld in artikel 8 van de Wgr, verantwoordt zowel de gemeente als de gemeenschappelijke regeling richting SZW.

Gemeenten en de GR-en hebben tot 15 juli 2025 om zich te verantwoorden over 2024 voor de kwijtschelding die zij zelf uitvoeren conform het reguliere BVV-proces. SZW stelt de vaststellingsbeschikkingen op binnen één jaar nadat de verantwoordingsinformatie bij SZW is ontvangen.

De gemeente die de uitvoering heeft uitbesteed aan een GR verantwoord ook over het jaar 2022 richting SZW. De gemeente moet zich minimaal verantwoorden over het tweede component van de Spuk (de eenmalige vergoeding van €275,- per gedupeerde ouder).

4.4. Verantwoording van gemeenschappelijke regeling aan gemeenten

Om gemeenten de gederfde inkomsten te laten opgeven bij het ministerie van SZW is het van belang dat de accountantscontrole van de gemeenschappelijke regeling deze component meeneemt in de verantwoording van de gemeenschappelijke regeling aan haar deelnemers. De gederfde inkomsten worden niet opgenomen in de eigen jaarrekening, maar opgegeven in de belastingverantwoording naar de gemeente. De accountant van de deelnemer/gemeente steunt dan met deze gecontroleerde verantwoording op de controle die de collega uitgevoerd heeft bij de gemeenschappelijke regeling.

Over het proces van verantwoorden en de uitvoeringskosten dienen gemeenschappelijke regelingen en gemeenten afspraken te maken.